

Sots Feréstecs

Figaró-Montmany

Ubicació

Comarca: Vallès Oriental
Lloc/Adreça: Montmany
Emplaçament Vessant sota els cingles de Bertí. Parròquia de Sant Pau de Montmany.

Coordenades:

Latitud: 41.71394
Longitud: 2.24489
UTM Est (X): 437184
UTM Nord (Y): 4618292

Classificació

Número de fitxa 08134-79
Àmbit: Patrimoni natural
Tipologia Zona d'interès
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Social
Titularitat Privada
Titular: Varis propietaris. Figaró-Montmany 08590.
Autoria de la fitxa Anna M. Gómez Bach
Data de registre de la fitxa: dl., 31/01/2005 - 00:00

Descripció

Entorn natural situat als peus dels Cingles de Bertí fins al riu Congost, limitant al nord amb el Castell dels Moros i el Sot del Bac i al sud amb el Santuari de Puiggraciós. El municipi de Figaró-Montmany era essencialment agrícola i ramader, els camps de pastures i explotacions forestals eren accessibles des d'una xarxa de camins rurals sovint condicionats per l'orografia pròpia del terreny, on els torrents i les valls

formen la morfologia del territori. La majoria de torrents estan excavats en valls profundes i sots feréstecs. Els espais d'interès natural es concentren bàsicament, a l'entorn d'aquests torrents on creix abundant vegetació de ribera i a prop del qual es concentren les fonts. Aquest territori sovint està perdut o cobert de vegetació; i aquesta sovint impedeix l'accés directe al curs d'aigua amb un poblament dispers actualment ocupat per petites explotacions o segones residències.

Observacions:

En aquest espai natural s'inspirà la novel·la de Raimon Caselles (1855-1910) que porta per títol Els Sots Feréstecs. L'aparició de la novel·la Els Sots Feréstecs l'any 1901 marca l'inici d'una de les millors èpoques de la literatura catalana. Escrita per Raimon Casellas i Dou (Barcelona, 1855 - Sant Joan de les Abadesses, 1910), va ser publicada en 20 entregues, a mesura que les anava escrivint, a La Veu de Catalunya, on exercia de crític d'art, no gaire més tard ja es publicà com a llibre. Casellas la va qualificar com a "novel·la poemàtica", ja que fa servir la llengua a l'estil de la poesia en concedir a les paraules un valor autònom com a "estructura material". En cap moment descriu la realitat rural catalana, sinó que la fa servir com a punt de partida. El tret modernista més clar de l'obra és la subjectivitat de l'autor vers la realitat que l'envolta, situació que es troba en mossèn Llàtzer, el protagonista de l'obra. Raimon Casellas havia nascut al 1855 i era molt delicat de salut, el que va fer que, possiblement, fos criat a Montmany, a la casa de l'Ullar. Se sap que al 1870 s'hi va refugiar fugint de la pesta que assolava Barcelona. Va mantenir estretes relacions amb mossèn Lladó, pel que va viure de ple el seu conflicte amb els feligresos. Per tant, coneixia perfectament el lloc on s'ubica la història. Montmany va patir al s.XIX un procés de decadència i despoblament, ja que es tracta d'un nucli de muntanya allunyat de la principal via de comunicació de la zona. Eren habituals els conflictes entre món eclesiàstic i pagesia; per exemple mossèn Llàtzer pateix un conflicte amb els feligresos i, mossèn Parellada, rector de Sant Pau de Montmany entre el 1791 i el 1814, ja tingué problemes per cobrar els delmes dels feligresos, podria ser l'inici del conflicte, que continua amb mossèn Darrer, rector des del 1825, que dugué als súbdits als tribunals eclesiàstics per aquest mateix motiu, que junt amb que feia servir la parròquia de paller, va agreujar el conflicte. Va acabar en dos assalts a la rectoria contra el capellà, que va salvar la vida saltant del segon pis, i abandonant la parròquia. Mossèn Lladó és nomenat rector de Sant Pau al 1853 i es troba la parròquia enrunada i en no poder recórrer a l'ajut dels feligresos va haver de fer, pel seu compte, les reformes, situació que es descriu a la novel·la. Al 1869 va obtenir el permís per absentar-se, deixant la parròquia en una situació caòtica que el va perseguir, amb contínues justificacions, fins la seva mort al 1887. Víctor Faura, oficial de Marina i que junt amb el seu germà Valentí s'havia criat a la rectoria amb mossèn Lladó, va afirmar, en una carta a Casellas, que mossèn Llàtzer encaixa perfectament amb mossèn Lladó i reconeix l'Aleix de les Tòfones, que va ser el primer mosso de mossèn Lladó (això no succeeix a la novel·la) i que va anar a can Romaní quan en Josep i la Mariagna, a qui també els reconeix, la deixaren per ser els criats de Lladó. Al Santuari de Puig-Graciós, des d'inicis del s.XIX, va haver-hi "una petita indústria d'hostatgeria i begudes de l'ermità". En aquelles èpoques, era el centre d'esbarjo de la pagesia dels voltants, pel que no resulta gens estrany deduir que aquest fet va ser font de conflictes amb la parròquia. Aquest punt, de ben segur, que va ser molt útil a Casellas per introduir la dualitat del Bé i del Mal. Així, doncs, en la novel·la, la parròquia representa l'ideal superior i d'esperit, el sentit de la comunitat i de la història, però es troba enrunada i ensotada al costat del cementiri, "com si per tots costats l'aparedessin, fins a quedar enterrat dintre del sot". A la casa de l'ermità, on s'acull la "bagaça", representa tot allò més instintiu i primitiu -";no'n volguèu més de gernació a l'hostalet a jugar al truch o a la brisca, entre got y got de vi!";-, i es troba en un lloc alt, obert a l'exterior. Això li serveix a Casellas per presentar la paradoxa de l'ideal superior, que es troba en decadència, respecte l'ideal inferior.

Història

El 1994 aquest espai va patir un incendi important que va afectar la zona; del qual encara no s'ha recuperat. El 28/04/2004 es va fer la Declaració per la preservació dels Sots Feréstecs. Els Ajuntaments del Figaró, La Garriga, L'Ametlla del Vallès, Bigues i Riells, Tagamanent i Sant Quirze de Safaja van aprovar una declaració per a la preservació de l'espai natural situat entre el Parc Natural del Montseny i els Cingles de Bertí. En la qual es reconeix la importància connectora de l'espai, es demana la implicació del Parc Natural del Montseny en la seva gestió i es sol·liciten recursos per a redactar un pla supramunicipal de protecció de l'espai en què quedin regulats usos i activitats, així com la redacció i implementació d'un pla de gestió ambiental del mateix. (Continuació observacions) En quan als personatges, Casellas otorga a mossèn Llàtzer un passat intel·lectual i conflictiu que mossèn Lladó no té. Els conflictes de mossèn Llàtzer podrien ser la síntesi dels que tingueres mossèn Salvador Bové a qui s'acusa d'heretge per voler reviuir un savi d'altres sigles (era biògraf de Ramon Sibiuda, filòsof català del segle XVI) i a qui Francesc Clascar va acusar de "progressista retrassat"; i de mossèn Jacint Verdaguer, que representava l'artista ingenu i rebel que es veia perseguit per la jerarquia eclesiàstica, conflictes que Casellas va viure de prop, era seminarista. Aquests conflictes els ajunta amb els que va viure amb mossèn Lladó a Montmany. L'Aleix de les Tòfones és un personatge misteriós, de llegenda, intemporal, que s'identifica amb la terra, la quinta essència del lloc. En canvi, la Roda-Soques condensa les forces desbocades de la natura. Als habitants del lloc els considera apagats i distants, molt condicionats per l'entorn, "cadascú buscant el cau, pera tornarshi a enterrar en vida". Un dels trets més realistes de la novel·la és la precisió amb què descriu la majoria dels llocs. El millor exemple és el camí d'accés a Montmany (ara ctra. BV-1489), al descriure la tristor de mossèn Llàtzer quan "va veure que, tant com anava caminant cap a la rectoria, semblava que'l cercol de montanyas que'l voltava s'anés clouhent, clouhent, derrera seu, com si per tots costats l'aparedessin, fins a quedar enterrat dintre del sot! Devant per davant se li alçavan las foscas ubagas de la Rovira, coronadas pels cims altíssims de Puiggraciós. A má dreita se li arrengleravan, com un pany de murallas que toqués al cel, las rocas fantasmas del cingle de Bertí. A má esguerra se li extenían las feixas conreuadas de l'Uyá, tot esgrahonant las vessants, com si volguessin arribar als núvols. Y a derrera, cap a derrera, ajuntantse de mica en mica ab las feixas de conreu, se li apareixía'l toçalat de Romaní, ab el Castell dels Moros dalt de tot, trayent el cap com un espectre. Rocas, turons, feixas, espadats, toçals, cingleras, se donavan la má tot a l'entorn, formant una roda de montanyas negras qu'esglayava de mirar". Potser és un xic exagerat, aquesta descripció encara és ben vàlida avui en dia. En el llibre s'identifiquen moltes de les cases que formen el Sot de Montmany, a les rodalies de la parròquia (ca n'Oliveres, Romaní, el Castell dels Moros, l'Ullar o la Rovira, per exemple). D'altres llocs es troben al Sot del Bac (el Bosc Negre o can Prat), al Sot de Bellobir, ja camí de Riells (can Carbassot, can Coll o can Pau Boget), a la zona del Puig-Graciós (les cases del Serrat o el propi Santuari). D'altres llocs identificats són Sant Pere de Bertí, Sant Bartomeu de Mont-ras, a mig camí de Bigues, o can Sunyer, gairebé a la Garriga. A d'altres llocs els canvia el nom (el coll de can Tripeta li diu Ripeta, can Puça és can Pugna o Puig-lleonell, que un cop l'anomena Lledonell i un altre Pullunell). També hi ha llocs, que no s'han identificat, podrien ser fruit de la imaginació de l'autor. L'obra ha acabat transcendint al lloc, i aquest ha acabat prenent el nom del títol de la novel·la, arribant a sortir en alguns mapes com a Sots Feréstecs.

Bibliografia

CASELLAS, R. 1980. Els sots feréstecs. Ed. Pleniluni. OLIVER, J. 2000. Història de Figaró-Montmany. Vol. 1: Figaró abans de ser-ho, Ajuntament de Figaró-Montmany. OLIVER, J. 2004. Figaró-Montmany. Col·lecció d'imatges i records n. 136. Vienna Edicions. http://www.elfigaro.net/com_noticies; <http://www.lluivives.com/servlet/SirveObras>;

